

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	15.03.2019
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	07.05.2022
Avaldamismärge:	RT I, 13.03.2019, 157

Sotsiaalseadustiku üldosa seadus

Vastu võetud 09.12.2015
[RT I, 30.12.2015, 3](#)
jõustumine 01.01.2016

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
20.02.2019	RT I, 13.03.2019, 2	15.03.2019

1. peatükk Üldsätted

1. jagu

Sotsiaalseadustiku reguleerimisala, eesmärk ja kohaldamisala

§ 1. Sotsiaalseadustiku reguleerimisala

- (1) Sotsiaalseadustik reguleerib sotsiaalkaitse korraldust ja sotsiaalkaitse tagamist avaliku võimu poolt.
- (2) Käesolev seadus sätestab sotsiaalkaitse põhimõtted ja korralduse, sotsiaalkaitseks ettenähtud hüvitiste (edaspidi *hüvitis*) andmise korralduslikud alused, isiku õigused, kohustused ja vastutuse sotsiaalkaitse kohaldamisel, sotsiaalkaitse menetlused, sotsiaalkaitse rahastamise korralduse ning sotsiaalkaitse infosüsteemi pidamise alused.
- (3) Hüvitised ning nende andmise tingimused ja kord sätestatakse seaduses.

§ 2. Sotsiaalseadustiku eesmärk

- (1) Sotsiaalseadustikuga aidatakse kaasa Eesti Vabariigi põhiseaduse, Euroopa Liidu õiguse ja Eesti Vabariigile siduvate rahvusvaheliste lepingutega kaitstud sotsiaalsete õiguste tagamisele (edaspidi *sotsiaalkaitse*).
- (2) Sotsiaalkaitse eesmärk on toetada ja suurendada inimese iseseisvat toimetulekut ja sotsiaalset kaasatust, luua võrdseid võimalusi, saavutada tööhõive kõrge tase, ennetada töötust ning toetada töö- ja pereelu ühitamist.
- (3) Sotsiaalseadustiku eesmärk on luua õiguslikud alused, et kaitsta inimest ja perekonda, ennetades, kõrvaldades või vähendades sotsiaalseid riske terviklikult eelkõige töötuse, haiguse, emaduse, töövõimetuse, vanaduse, toitja kaotuse, laste kasvatamise, kuriteohvriks langemise, sotsiaalse erivajaduse ja toimetulekuraskuste korral.

§ 3. Sotsiaalseadustiku kohaldamisala

- (1) Sotsiaalseadustikus sätestatud õigused ja kohustused on Eestis elaval Eesti kodanikul, pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel ning tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel. Seaduses sätestatud juhul on sotsiaalseadustikus sätestatud õigused ja kohustused ka muul isikul.
- (2) Igal Eestis viibival isikul on seaduses sätestatud alustel õigus saada vältimatut abi.

(3) Eestis viibival rahvusvahelise kaitse saajal või varjupaigataotlejal on õigus sotsiaalkaitsele välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tingimustel.

(4) Kui Eesti Vabariigi poolt sõlmitud välisleping sisaldab sotsiaalseadustikus sätestatud teistsuguseid sätteid, kohaldatakse välislepingut.

(5) Sotsiaalseadustikku kohaldatakse sotsiaalkaitse korralduse ja hüvitiste andmise korraldamise eest vastutavate asutuste ja isikute tegevusele. Hüvitiste andmise korraldamises vahetult või kaudselt osaleva isiku tegevusele kohaldatakse sotsiaalkaitse põhimõtteid.

(6) Sotsiaalseadustikus ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust, arvestades sotsiaalseadustikus sätestatud erisusi.

(7) Sotsiaalkaitsele kohaldatakse käesolevas seaduses sätestatud sotsiaalkaitse põhimõtteid.

(8) Sotsiaalkaitsele kohaldatakse käesolevas seaduses isiku õiguste, kohustuste ja vastutuse ning sotsiaalkaitse menetluste kohta sätestatud sotsiaalkaitset reguleerivas seaduses sätestatud juhul.

2. jagu Sotsiaalkaitse põhimõtted

§ 4. Inimväärikus

Isikut tuleb sotsiaalkaitse korraldamisel kohelda tema inimväärikust alandamata. Isikuga tuleb arvestada temaga seotud menetluses.

§ 5. Isiku omavastutus

(1) Isikul on esmane vastutus teda ohustavate sotsiaalsete riskidega toimetulekul.

(2) Hüvitise taotlemisel peab isik aitama igakülgsest kaasa eesmärgipärasele ja efektiivsele menetlusele ning asjaolude muutumise korral hüvitise kohandamisele.

§ 6. Solidaarsus

(1) Sotsiaalsed õigused ja sotsiaalkaitse süsteem põhinevad solidaarsusel.

(2) Solidaarsuspõhimõtte rakendamise ja selle erisused sotsiaalkaitse korralduses sätestab seadus.

§ 7. Avaliku võimu selgitamis- ja abistamiskohustus

Isiku vajadusele, arusaamisele ja huvile vastava hüvitise andmise otsustamiseks abistatakse teda avalduse esitamisel või toimingute tegemisel, kui ilma abistamata jääksid tema õigused teadmatuses või muul põhjusel teostamata.

§ 8. Sotsiaalkaitse konfidentsiaalsus

Isiku sotsiaalse kaitse vajadus ja isikule hüvitise andmine on era- ja perekonnaelu saladus.

§ 9. Koostöö

(1) Sotsiaalkaitse paremaks korraldamiseks on hüvitisi andvatel asutustel ja isikutel kohustus teha koostööd.

(2) Sotsiaalkaitse konfidentsiaalsuspõhimõtet ja isikuandmete kaitse põhimõtteid arvestades korraldatakse hüvitist andvate asutuste ja isikute koostöö isikut vähim koormaval viisil. Võimaluse korral tagatakse isiku abistamine tema valitud asutuse või isiku kaudu.

3. jagu Sotsiaalkaitse korraldus

§ 10. Sotsiaalkaitse süsteemsus

(1) Sotsiaalkaitse on korraldatud tervikliku süsteemina, mis põhineb omavastutusel, koostööl, isiku vajadusest ja avalikust huvist lähtuval hüvitiste sihitatud andmisel, õiguskindlusel ja võrdsel kohtlemisel ning avalike vahendite säästlikul ja otstarbekal kasutamisel.

(2) Hüvitised täiendavad ja seaduses sätestatud juhul asendavad üksteist.

§ 11. Sotsiaalkaitseüsteem

Sotsiaalkaitseüsteemi osad on:

- 1) isiku ja perekonna omavastutus;
- 2) riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldatud ja antavad hüvitised;
- 3) kindlustuse vormis korraldatud hüvitised;
- 4) muu seaduses sätestatud sotsiaalkaitseüsteemi osa.

§ 12. Hüvitiste liigid

(1) Hüvitis on isikule sotsiaalkaitseks:

- 1) makstav rahaline hüvitis;
- 2) antav mitterahaline hüvitis.

(2) Hüvitis, mis hõlmab nii rahasumma maksmist kui ka mitterahalise hüvitise andmist, loetakse hüvitise peamisest sisust lähtudes vastavalt rahaliseks või mitterahaliseks hüvitiseks.

§ 13. Rahaline hüvitis

(1) Rahaline hüvitis on isikule rahas makstav toetus, pension, kindlustushüvitis või muu rahasumma.

(2) Rahaline hüvitis võib seiseda:

- 1) ühekordse rahasumma maksmises;
- 2) rahasumma maksmises osadena või
- 3) rahasumma perioodilistes maksetes.

§ 14. Mitterahaline hüvitis

Mitterahaline hüvitis on isikule antav soodustus, mis ei seisne rahasumma maksmises, eelkõige:

- 1) isikule osutatav teenus või teenuse osutamise korraldamine, sealhulgas isikult talle kolmanda isiku poolt osutatud teenuse eest tasu maksmise kohustuse täielik või osaline ülevõtmine;
- 2) asja või õiguse isiku käsutusse või kasutusse andmine.

§ 15. Hüvitise andja

Hüvitist annab või hüvitise andmist korraldab vastavalt oma pädevusele:

- 1) riik;
- 2) kohalik omavalitsus;
- 3) muu avalik-õiguslik juriidiline isik;
- 4) seaduses sätestatud juhul muu isik.

2. peatükk

Isiku õigused, kohustused ja vastutus sotsiaalkaitse kohaldamisel

1. jagu Õigus sotsiaalkaitsele

§ 16. Õigus hüvitisele

(1) Õigus hüvitisele tekib seaduses sätestatud hüvitise andmise faktiliseks aluseks oleva sündmuse toimumisest, asjaolu saabumisest või muu tingimuse täitmisest arvates.

(2) Seaduses sätestatud juhul tekib õigus hüvitisele taotluse esitamisest või seaduses sätestatud ooteaja möödumisest arvates.

(3) Õigus kaalutlusõiguse alusel antavale hüvitisele tekib hüvitise andmise otsuse tegemisest arvates, kui seadus ei sätesta teisiti.

(4) Seadus võib sätestada piirangu hüvitisele õiguse tekkimisele, eelkõige kui isik põhjustab hüvitise andmise aluseks oleva tingimuse saabumise õigusrikkumisega.

§ 17. Hüvitise saamise õiguse käsutamine

(1) Isikul on õigus kirjaliku avalduse alusel loobuda õigusest hüvitisele.

(2) Ühekordsest hüvitisest loobumine on lõplik. Perioodilise hüvitise puhul võib isik igal ajal loobumisest edasiulatavalt taganeda.

(3) Loobumine õigusest hüvitisele on tühine, kui:

- 1) hüvitise eesmärk on tagada inimväärseks äraelamiseks vajalik miinimum, eelkõige äraelamist võimaldav sissetulek;
- 2) hüvitise andmine on lahutamatult seotud isikule hüvitise andmisega seotud kohustusega või isiku õigusega muule hüvitisele, millest loobumine ei ole lubatud või millest isik ei ole loobunud;
- 3) loobumine takistab hüvitise andja seaduses sätestatud kohustuste täitmist või kahjustab pahauskselt muu isiku seaduses sätestatud õigusi.

(4) Hüvitise andja võib hüvitise saamise õigusest loobumise tühisuse igal ajal kindlaks teha. Isik, kellel on selleks põhjendatud huvi, võib hüvitise andjalt taotleda hüvitise saamise õigusest loobumise tühisuse kindlakstegemist.

(5) Õigust rahalisele hüvitisele on lubatud käesolevas paragrahvis sätestatust erineval viisil käsutada üksnes seaduses sätestatud tingimustel.

(6) Õigust mitterahalisele hüvitisele on keelatud käsutada käesolevas paragrahvis sätestatust erineval viisil.

§ 18. Hüvitise saamise õiguse peatumine

(1) Õigus hüvitisele peatub:

- 1) kui isik ei võimalda hüvitise andjal täita hüvitise andmiseks vajalikke ülesandeid;
- 2) kui isik rikub seaduses sätestatud hüvitise andmisega seotud kohustust või hüvitise andmise kõrvaltingimust, mille korral seadus sätestab õiguse peatumise;
- 3) õiguse tekkimisega muule hüvitisele või isikule muu hüvitise andmise algusega, kui seaduse kohaselt hüvitised asendavad üksteist ja seadus sätestab õiguse peatumise muu hüvitise andmise korral;
- 4) muul seaduses sätestatud juhul.

(2) Hüvitise saamise õiguse peatumise aluse äralangemisest tekib isikul uuesti õigus hüvitisele.

§ 19. Hüvitise saamise õiguse lõppemine

(1) Õigus hüvitisele lõpeb:

- 1) hüvitise nõuetekohase ja täieliku andmisega;
- 2) kui isik ei vasta seaduses hüvitise saamiseks sätestatud tingimustele;
- 3) kui isik rikub pahauskselt käesoleva seaduse § 21 lõikes 1 sätestatud põhikohustust või seaduses hüvitise andmisega seotud kohustust või hüvitise andmise kõrvaltingimust, mille korral seadus sätestab õiguse lõppemise;
- 4) õiguse tekkimisega muule hüvitisele või muu hüvitise andmise algusega, kui seaduse kohaselt hüvitised asendavad üksteist ja seadus sätestab õiguse lõppemise;
- 5) hüvitise andmise otsuse tühistamise või kehtetuks tunnistamisega;
- 6) isiku surma korral;
- 7) hüvitisest loobumisega, kui seadus ei sätesta teisiti;
- 8) muul seaduses sätestatud juhul.

(2) Hüvitise andja poolt käesolevas seaduses sätestatud alusel rahalise hüvitise tasaarvestamine lõpetab isiku õiguse rahalisele hüvitisele tasaarvestatud ulatuses.

(3) Sellise rahalise hüvitise väljamaksmise nõue, mille maksmist alustati või mille saamist isik taotles enne surma, kuulub isiku pärandi hulka, välja arvatud juhul, kui hüvitis või selle andmisega seotud kõrvaltingimus on isikuga lahutamatult seotud.

(4) Seadus võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud hüvitise saamise õiguse lõppemise aluseid piirata.

§ 20. Viivis

(1) Rahalise hüvitise mittenõuetekohasel väljamaksmisel on hüvitise andja kohustatud maksuma viivist alates rahasumma väljamaksmise tähtaja möödumisele järgnevast kalendrikuust kuni summa nõuetekohase väljamaksmiseni võlaõiguseseaduse § 113 lõikes 1 sätestatud määras.

(2) Isikul ei ole õigust viivisele, kui viivituse rahalise hüvitise väljamaksmisel põhjustas isiku enda tegevus, tegevusetus või vääramatu jõud.

2. jagu

Isiku kohustused ja vastutus

§ 21. Isiku põhikohustused hüvitise taotlemisel ja saamisel

(1) Hüvitise taotlemisel ja saamisel on isik kohustatud:

- 1) esitama hüvitise andjale kõik teadaolevad tõesed ja täielikud andmed, dokumendid ja muud tõendid, mis on vajalikud hüvitise saamise õiguse või muu hüvitise andmiseks olulise asjaolu väljaselgitamiseks, sealhulgas seaduses sätestatud juhul andmed kolmandate isikute kohta;
- 2) teavitama hüvitise andjat viivitamata hüvitise saamise õigust ja hüvitise andmist mõjutavatest asjaoludest ja asjaolude muutumisest;
- 3) osalema aktiivselt talle hüvitise andmises, sealhulgas täitma hüvitise andmisega seotud kõrvaltingimusi, seaduses sätestatud juhul ja tingimustel läbima hüvitise andja nõudel uuringu, arstliku läbivaatuse või ekspertiisi;
- 4) kasutama talle hüvitisena antud vahendeid sihtotstarbeliselt.

(2) Seadus võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kohustusi täpsustada ja sätestada isikule täiendavaid kohustusi.

§ 22. Vastutus kohustuse rikkumise korral

(1) Kui isik rikub kohustust, mille rikkumine on hüvitise saamise õiguse peatumise aluseks, otsustab hüvitise andja hüvitise andmise peatada rikkumise aluseks oleva asjaolu toimumisest arvates, kui seadus ei sätesta teisiti.

(2) Kui isik rikub kohustust, mille rikkumine on hüvitise saamise õiguse lõppemise aluseks, otsustab hüvitise andja hüvitise andmise lõpetada rikkumise aluseks oleva asjaolu toimumisest arvates, kui seadus ei sätesta teisiti.

(3) Hüvitise andmisega seotud kohustuse rikkumise korral otsustab hüvitise andja seaduses sätestatud juhul hüvitise andmist muuta või vähendada.

(4) Hüvitise andmisega seotud kohustuse rikkumise korral nõuab hüvitise andja seaduses sätestatud juhul hüvitise saajalt talle rahalise hüvitisena makstud rahasumma ja mitterahalise hüvitise andmiseks tehtud kulutused täielikult või osaliselt tagasi.

3. peatükk Sotsiaalkaitse menetlused

1. jagu Hüvitise andmine

§ 23. Hüvitise andmise korraldus

(1) Hüvitist antakse:

- 1) haldusakti alusel;
- 2) halduslepingu alusel, eelkõige kui hüvitise andmine või andmise tingimused otsustatakse hüvitise andja ja hüvitise saaja koostöös, või
- 3) seaduse alusel hüvitise andja toiminguga, kui seadus ei sätesta hüvitise andmist haldusakti või halduslepingu alusel.

(2) Hüvitise andja otsustab haldusakti või halduslepinguga, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 sätestatud juhul, hüvitise saamise õigust omavale isikule hüvitise:

- 1) andmise;
- 2) osalise andmise;
- 3) andmise kõrvaltingimused, kui hüvitise andmiseks on vaja isikule panna lisakohustusi;
- 4) andmisest keeldumise;
- 5) andmise muutmise;
- 6) andmise peatamise või lõpetamise.

(3) Hüvitist antakse hüvitisele õiguse tekkimisest arvates, kui seadus ei sätesta teisiti.

(4) Hüvitise andja kontrollib seaduses sätestatud juhul isiku vastavust hüvitise saamise tingimustele ja teavitab isikut hüvitise õiguse tekkimisest. Hüvitise saamise õigust kontrollitakse seaduses sätestatud andmekoosseisu

alusel. Hüvitise andja edastab hüvitise õiguse tekkimise kohta teate isiku e-posti aadressil või käesoleva seaduse § 27 lõike 1 punktides 2 ja 3 nimetatud viisil, kui seadus ei sätesta teisiti.

(5) Hüvitise saamise õiguse peatumisel katkeb hüvitise andmine peatumise aluse tekkimisele järgnevast päevast kuni aluse äralangemise päevani või seaduses sätestatud muu tingimuse saabumiseni, kui seadus ei sätesta teisiti.

(6) Hüvitise saamise õigusest loobumisega õigus hüvitisele lõpeb, kui seadus ei sätesta teisiti.

(7) Hüvitise saamise õiguse lõppemisel lõpeb hüvitise andmine lõppemise aluseks oleva asjaolu ilmnemisele järgnevast päevast, kui seadus ei sätesta teisiti. Perioodiliselt makstav rahaline hüvitis makstakse välja perioodi eest, mille kestel isikul oli õigus hüvitisele.

§ 24. Hüvitise taotlemine

(1) Hüvitise saamiseks esitab isik hüvitise andjale taotluse, kui seadus ei sätesta hüvitise andmist taotlust esitamata. Taotluses tuleb märkida käesoleva seaduse § 21 lõike 1 punktis 1 nimetatud andmed ja seaduses sätestatud juhul muud andmed.

(2) Taotluse esitamise korral infosüsteemi kaudu eeltäidab hüvitise andja riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude või teiste andmeallikate andmete alusel isiku eest elektroonilise taotluse, lähtudes seaduses või selle alusel antud õigusaktis sätestatud taotluse andmekoosseisust. Kui isik kasutab eeltäidetud taotlust, on ta kohustatud kontrollima selle andmete õigsust ning nende ebaõigsuse või puudulikkuse korral teavitama sellest andmeandjat.

(3) Taotluse hüvitise saamiseks võib esitada enne hüvitisele õiguse tekkimist, kui see on sotsiaalkaitse korralduses mõistlik või muul viisil oluline isiku õiguste tagamiseks, eelkõige kui hüvitise saamise õiguse tekkimine või hüvitise andmine sõltub hüvitise andja poolt läbiviidavast muust haldusmenetlusest.

(4) Taotluse hüvitisele õiguse tekkimisel olulise asjaolu kindlakstegemiseks võib esitada enne hüvitisele õiguse tekkimist, kui isikul on põhjendatud huvi asjaolu kindlakstegemise vastu ning asjaolu tuvastamine pärast õiguse tekkimist oleks oluliselt raskendatud.

§ 25. Menetlustähtajad hüvitise andmisel

(1) Hüvitise andja otsustab hüvitise andmise kümne tööpäeva jooksul nõuetekohase taotluse esitamisest või muu hüvitisele õiguse tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumisest, asjaolu saabumisest või tingimuse täitmisest arvates, kui seadus ei sätesta teistsugust tähtaega.

(2) Seaduse alusel hüvitise andja toiminguga hüvitise andmise tähtajad ja kord sätestatakse seaduses.

§ 26. Hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakt ja haldusleping

(1) Hüvitise andmise aluseks olevas haldusaktis või halduslepingus märgitakse vähemalt:

- 1) isiku taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus;
- 2) rahalise hüvitise korral selle arvestuse alused ja suurus ning vastavalt hüvitise liigile maksmise algus- ja lõpptähtaeg, samuti hüvitise suuruse muutumine;
- 3) mitterahalise hüvitise korral hüvitise andmise tähtajad, tingimused ja kord;
- 4) muud seaduses sätestatud andmed.

(2) Hüvitise andmisest keeldumise haldusaktis märgitakse vähemalt:

- 1) isiku taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus;
- 2) hüvitise andmisest keeldumise põhjendus;
- 3) muud seaduses sätestatud andmed.

(3) Hüvitise andja võib hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakti anda elektroonilises vormis isiku tuvastamist võimaldava infosüsteemi kaudu, kui ta tagab haldusakti teatavakstegemise käesoleva seaduse §-s 27 sätestatud korras.

(4) Hüvitise andja kinnitab elektroonilises vormis antud haldusakti hüvitise andja digitaalse templiga või otsuse teinud isiku digitaalallkirjaga.

§ 27. Hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakti ja halduslepingu teatavakstegemine

(1) Hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakt või haldusleping tehakse vastavalt taotluses märgitud valikule isikule teatavaks:

- 1) taotluses märgitud e-posti aadressil;
- 2) elektrooniliselt isiku tuvastamist võimaldava infosüsteemi kaudu;
- 3) hüvitise andja juures;
- 4) posti teel lihtkirjaga taotluses märgitud aadressil või
- 5) muul seaduses sätestatud viisil.

(2) Kui haldusakt antakse kaalutusõiguseta ning sellega ei panda täiendavaid kohustusi ega piirata isiku õigusi, võib hüvitise andja haldusakti teatavaks teha üksnes isiku tuvastamist võimaldavas infosüsteemis. Sellisel juhul on hüvitise andja kohustatud saatma isikule haldusakti andmise kohta teatise taotluses märgitud e-posti aadressil.

(3) Haldusakt loetakse isikule kättetoimetatuks, kui haldusakt on teatavaks tehtud isiku tuvastamist võimaldava infosüsteemi kaudu.

(4) Elektroonilises vormis taotluse puhul teeb hüvitise andja hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakti isikule teatavaks üksnes isiku tuvastamist võimaldava infosüsteemi kaudu, kui isik ei ole elektroonilises taotluses märkinud muud teatavakstegemise viisi.

(5) Haldusakti lihtkirjaga teatavakstegemisel loetakse see kättetoimetatuks, kui on möödunud viis kalendripäeva selle Eesti piires saatmisest või 30 kalendripäeva välismaale saatmisest.

(6) Koos hüvitise andmise haldusaktiga teeb hüvitise andja isikule teatavaks hüvitise andmisega seotud kohustused.

(7) Seaduses sätestatud juhul hüvitise andmisel taotlust esitamata tehakse hüvitise andmine või hüvitise andmisest keeldumine isikule teatavaks isiku rahvastikuregistris märgitud elukoha aadressil või isiku nõusolekul muul käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–4 nimetatud viisil, kui seadus ei sätesta teisiti.

§ 28. Rahalise hüvitise maksmine

(1) Rahaline hüvitis makstakse välja 30 kalendripäeva jooksul hüvitise andmise otsuse tegemisest arvates, kui seadus ei sätesta teisiti.

(2) Osadena või perioodiliselt makstav rahaline hüvitis makstakse välja seaduses sätestatud tähtaegadel.

(3) Vastavalt isiku soovile makstakse rahaline hüvitis:

- 1) isiku arvelduskontole Eestis hüvitise andja kulul;
- 2) hüvitise andja juures vormistatud kirjaliku avalduse, digitaalselt allkirjastatud elektroonilise avalduse või notariaalselt tõestatud avalduse alusel kolmanda isiku arvelduskontole Eestis hüvitise andja kulul, kui seadus ei sätesta kohustust maksta hüvitist üksnes isikule isiklikult, või
- 3) isiku arvelduskontole välisriigis, kusjuures hüvitise saaja maksab oma makseteenuse pakkuja nõutavad tasud, kui välislepinguga ei ole sätestatud teisiti.

(4) Seadus võib sätestada rahalise hüvitise väljamaksmise käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud erineval viisil.

(5) Hüvitise andja peatab rahalise hüvitise maksmise, kui isiku arvelduskontole kantud rahaline hüvitis laekub hüvitise andjale tagasi kahel järjestikusel kuul. Hüvitise andja teeb hüvitise peatamise haldusakti isikule teatavaks käesoleva seaduse §-s 27 sätestatud korras.

§ 29. Mitterahalise hüvitise andmine

Mitterahalist hüvitist antakse seaduses sätestatud alustel.

§ 30. Hüvitise andja õigused ja kohustused

(1) Hüvitise taotlemisel ja andmisel ei või hüvitise andja nõuda isikult andmeid ja tõendeid, mille isik on hüvitise andjale esitanud varem, kui isik kinnitab esitatud andmete õigsust ja hüvitise andja kohustus andmeid säilitada ei ole lõppenud, välja arvatud juhul, kui hüvitise andja juurdepääs andmetele on objektiivselt võimatu või oluliselt raskendatud või kui seadus ei sätesta teisiti.

(2) Hüvitise taotlemisel ja andmisel on hüvitise andjal põhjendatud kahtluse korral hüvitise saamise õiguse olemasolu või hüvitise ulatuse kohta õigus kontrollida hüvitise andmise aluseks olevaid asjaolusid, sealhulgas hüvitise taotlemise käigus esitatud andmete, dokumentide ja muude tõendite õigsust.

2. jagu

Alusetult saadu tagastamine

§ 31. Sotsiaalkaitse kulutuste tagasinõudmine

(1) Hüvitise andja nõuab isikult talle rahalise hüvitisena alusetult makstud rahasumma ja mitterahalise hüvitise andmiseks alusetult tehtud kulutused (edaspidi käesolevas jaos ka *alusetult tehtud kulutused*) osaliselt või täielikult tagasi:

- 1) kui isikul puudus õigus hüvitisele, kuna õigust ei olnud tekkinud;
- 2) kui isikul puudus õigus hüvitisele, kuna õigus oli peatunud või lõppenud;
- 3) muul seaduses sätestatud juhul.

(2) Mitterahalise hüvitisena osutatud teenuse või üleantud asja eest nõutakse tagasi teenuse või asja tegelik maksumus rahas. Kui tegelikku maksumust ei ole võimalik kindlaks teha, arvutatakse tagasinõutav summa võlaõigusseaduses alusetu rikastumise kohta käivate sätete kohaselt. Asja maksumuse rahas hüvitamise asemel võivad hüvitise andja ja saaja kokku leppida üleantud asja tagastamises.

(3) Hüvitise andja võib tagasinõudest loobuda:

- 1) kui tagasinõudmisega seotud kulud ületavad hüvitise andmiseks tehtud kulutused;
- 2) muul seaduses sätestatud juhul.

§ 32. Tagasinõude otsustamise ja tagasimaksmise kord

(1) Hüvitise andja otsustab alusetult tehtud kulutuste tagasinõudmise ettekirjutusega isiku vabatahtliku tagasimakse või tagasimakse taotluse alusel või hüvitise andja initsiatiivil algatatud haldusmenetluses.

(2) Ettekirjutuse täitmiseks antakse mõistlik tähtaeg. Kokkuleppel isikuga või isiku põhjendatud taotluse alusel võib tagasinõutava summa suurust ja isiku võimalusi arvestades otsustada tagasimaksmise osade kaupa. Kui tagasinõue otsustatakse isiku vabatahtliku tagasimakse alusel algatatud haldusmenetluses ja isik on tagasinõude täies ulatuses täitnud, märgitakse ettekirjutuses tagasinõude täitmise ajana vabatahtliku tagasimakse tegemise aeg.

(3) Koos ettekirjutusega tehakse hoiatus sundtäitmise algatamise kohta tagasinõude kohustuse täitmata jätmise korral, välja arvatud juhul, kui ettekirjutus tehti isiku vabatahtliku tagasimakse alusel algatatud haldusmenetluses ja isik on tagasinõude täies ulatuses täitnud.

(4) Ettekirjutuses märgitakse vähemalt:

- 1) ettekirjutuse adressaadi nimi ja aadress;
- 2) tagasinõutava summa arvestuse alused ja suurus;
- 3) ettekirjutuse täitmise tähtaeg või vabatahtliku tagasimakse tegemise aeg;
- 4) käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud hoiatus.

(5) Ettekirjutus tehakse teatavaks käesoleva seaduse §-s 27 sätestatud korras. Posti teel taotluses märgitud aadressil ettekirjutuse teatavastegemise korral tehakse ettekirjutus teatavaks tähtkirjaga või väljastusteatega tähtkirjaga.

(6) Kui isik ei tagasta tagasinõutavat summat ettekirjutuses sätestatud tähtaja jooksul, on hüvitise andjal õigus anda ettekirjutus sundtäitmiseks täitemenetluse seadustikus sätestatud korras.

§ 33. Viivis

Hüvitise andjal on hüvitise andmiseks alusetult tehtud kulutuste tagastamisega viivitamise korral õigus nõuda tasumata summalt viivist võlaõigusseaduse § 113 alusel.

§ 34. Tasaarvestus

(1) Hüvitise andjal on õigus hüvitise andmiseks alusetult tehtud kulutuste tagasinõue tasaarvestada sama hüvitise andja poolt isikule antava sama või muu rahalise hüvitise nõudega võlaõigusseaduse § 197 alusel. Käesoleva seaduse § 15 punktides 1 ja 2 nimetatud hüvitise andja võib alusetult tehtud kulutuste tagasinõude tasaarvestada üksnes hüvitise andja nimel tagasinõuet esitava sama asutuse või isiku poolt isikule antava sama või muu rahalise hüvitise nõudega, kui seadus ei sätesta teisiti.

(2) Tagasinõude tasaarvestus ei ole lubatud isiku sissetulekult, millele ei ole täitemenetluse seadustiku § 131 kohaselt lubatud pöörata sissenõuet, kui seadus ei sätesta teisiti.

§ 35. Tagasinõude tähtajad

(1) Hüvitise andmiseks alusetult tehtud kulutuste tagasinõudmisele ja tasaarvestamisele kohaldatakse tsiviilseadustiku üldosa seaduses aegumistähtaegade kohta sätestatud.

(2) Tagasinõude ettekirjutuse sundtäitmise aegumistähtaeg on seitse aastat. Aegumistähtaeg algab tagasinõude täitmise tähtpäeva saabumise aastale järgneva aasta 1. jaanuaril.

3. jagu

Vaidemenetluse erisused

§ 36. Vaidemenetluse erisused

(1) Vaie sotsiaalkaitse korraldamisel tehtud otsuse või toimingu peale esitatakse otsuse teinud või toimingu sooritanud haldusorganile, kui seadus ei sätesta teisiti.

(2) Vaie lahendatakse haldusmenetluse seaduses sätestatud korras 30 päeva jooksul arvates vaide esitamisest vaiet läbivaatavale haldusorganile, kui seadus ei sätesta pikemat tähtaega. Vaide läbivaatamise tähtaega võib pikendada haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

4. peatükk

Sotsiaalkaitse rahastamine

§ 37. Sotsiaalkaitse rahastamine

Sotsiaalkaitse rahastamise korraldus sätestatakse seaduses.

5. peatükk

Sotsiaalkaitse infosüsteem

[RT I, 30.12.2015, 3- jõust. 01.01.2017]

§ 38. Sotsiaalkaitse infosüsteem

(1) Sotsiaalkaitse infosüsteemi (edaspidi *infosüsteem*) pidamise eesmärk on seadustest tulenevate Sotsiaalkindlustusameti avalike ülesannete täitmine, sealhulgas:

- 1) riiklike toetuste, pensionide, hüvitiste ning elatisabi pakkumine, määramine ja maksmine;
- 2) ohvriabi, puude raskusastme tuvastamise, abivahendi-, sotsiaalse rehabilitatsiooni ja erihoolekandeteenuse korraldamine;
- 3) ülesannete analüüsimine ja statistika tegemine.

(2) Infosüsteemi asutab ja selle põhimääruse kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega, milles sätestatakse:

- 1) volitatud töötaja;
- 2) vastutava ja volitatud töötaja ülesanded;
- 3) andmeandjad, kogutavate andmete täpsem koosseis ja nende infosüsteemi kandmise kord;
- 4) andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 5) andmete säilitamise liigid ning nende täpsem säilitamise kord;
- 6) muud korraldusküsimused.

(3) Infosüsteemi vastutav töötaja on Sotsiaalkindlustusamet.

[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019]

§ 39. Infosüsteemi andmed

(1) Infosüsteemis töödeldakse järgmisi andmeid:

- 1) isiku üldandmed – isikukood, sugu, sünniaeg, perekonna- ja eesnimi, kontaktandmed, isiku surma või surnuks või teadmata kadunuks tunnistamise andmed, elamisloa ja -õiguse ning kodakondsuse andmed, andmed eestkoste või hooldusõiguste kohta ning andmed Eesti Vabariiki saabumise ja sealt lahkumise kohta;
- 2) alusandmed isikule riikliku toetuse, pensioni, hüvitise, elatisabi ning teenuse määramise ja maksmise kohta;
- 3) andmed isikule riikliku toetuse, pensioni, hüvitise, elatisabi ning teenuse määramise, maksmise, peatamise, lõpetamise või sellest keeldumise ja kinnipidamise kohta;
- 4) andmed sotsiaalteenuse osutaja kohta;
- 5) isiku maksualased andmed;
- 6) andmed isiku terviseseisundi ja puude kohta;
- 7) andmed isiku töötamise, töölähetuse ja ettevõtlusega tegelemise kohta;
- 8) andmed repressseeritu tunnistuse, puudega isiku kaardi ja pensionitunnistuse väljastamise kohta.

[RT I, 30.12.2015, 3- jõust. 01.01.2017]

(2) Infosüsteemi andmeid säilitatakse järgmiselt:

- 1) riiklike pensionide määramise ja maksmise alusandmeid säilitatakse 75 aastat pärast isiku surma;

- 2) riiklike toetuste, hüvitiste, elatisabi ja ohvriabi, abivahendi-, sotsiaalse rehabilitatsiooni ning erihoolekandeteenuse andmeid säilitatakse kümme aastat pärast vastava õiguse lõppemist;
 - 3) puude raskusastme tuvastamise ja otsuse andmeid, välja arvatud käesoleva paragrahvi punktis 4 sätestatud andmeid, säilitatakse kümme aastat pärast isiku surma;
 - 4) lapse puude raskusastme tuvastamise otsuse andmeid säilitatakse 60 aastat pärast lapse viimase puude raskusastme tuvastamise otsuse kestuse lõppemist;
 - 5) lapsinvaliidsuse tuvastamise andmeid ja lapseeaa invaliidsuse tuvastamise andmeid säilitatakse 50 aastat pärast lapsinvaliidsuse või lapseeaa invaliidsuse viimase ekspertiisiotsuse kestuse lõppemist;
 - 6) logid säilitatakse vastavalt infosüsteemi põhimääruses sätestatule.
- [RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019]

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1–5 sätestatud säilitustähtaegade möödumisel andmed anonüümitakse.

[RT I, 13.03.2019, 2- jõust. 15.03.2019]

6. peatükk

Rakendussätted

§ 40. Seaduse jõustumine

- (1) Käesoleva seaduse jõustumise aeg kehtestatakse eraldi seadusega.
- (2) Käesoleva seaduse 5. peatükk jõustub 2017. aasta 1. jaanuaril.